

ЛІТОПИСЕЦЬ СУВОРОЇ І МУЖНЬОЇ ПРАВДИ

Творчість Віктора Григоровича Пузиркова — народного художника України, народного художника СРСР, лауреата Державних премій СРСР та УРСР, професора Академії образотворчого мистецтва і архітектури — це мистецький літопис історії покоління воєнного та повоєнного часу. Періоду складного, суперечливого, позначеного перемогами й трагедіями, досягненнями і драматичними поворотами у долях багатьох людей і навіть поколінь.

У його живописних полотнах яскраво втілилися найболючіші проблеми сучасників. Ім'я В. Пузиркова тісно пов'язане з розвитком та становленням української живописної школи повоєнного часу.

Він увійшов у велике мистецтво стрімко і впевнено. Одразу заявив про себе як зрілий майстер психологічної композиції. В основу своєї творчості поклав найкращі реалістичні традиції української та російської художніх шкіл. Дебют як справжнього майстра живопису відбувся на самому початку творчого шляху. 1947 року на Всесоюзній художній виставці у Москві було представлено щойно створене ним полотно «Чорноморці», яке вирізнялося серед інших високою професійною культурою, героїчним драматизмом змісту, новаторським підходом до висвітлення теми.

Широко знані російські митці старшого покоління, зокрема Є. Кибрик, та московська преса високо поцінували твори українських художників, представлені на згаданій виставці. Відзначалося, зокрема, що в Україні останнім часом з'явилося чимало чудових картин та нових імен митців. При цьому насамперед відзначалися роботи київських художників як видатне мистецьке явище. Серед нових імен у числі перших називалося ім'я В. Г. Пузиркова. 1948 року картина «Чорноморці» була удостоєна Державної премії СРСР.

Героїка народного подвигу в роки Великої Вітчизняної війни стала провідною темою у творчості В. Пузиркова. Започаткував він її 1946 року дипломною роботою «Нескорені». Про цей твір професор академії О. М. Лопухов згадує: «Коли мене, вчорашнього фронтовика, учня Республіканської художньої середньої школи ім. Т. Г. Шевченка, мій учитель Георгій Яблонський підвів до картини, я був вражений умінням передачі характеру людини, людської гідності, героїзму; відчуттям художнього такту; майстерним вирішенням колориту і глибоким драматизмом змісту твору. Ця картина і сьогодні — перед моїми очима, у моїм серці, як високохудожня трагедійна думка...

...Німецькі вояки з автоматами ведуть на страту групу наших полонених моряків. Та ось невидимий промінь якогось трагічного сонця на мить висвітлив обличчя незламних духом людей. Вони, немовби прощаючись зі світом, ідуть не на страту, а йдуть у безсмертя. Отож мені видається, що у темі героїзму і безсмертя Віктор Григорович завжди виявляє себе як новатор у найкращому розумінні. Художник-реаліст, він уміє вибудовувати гостросюжетні, глибокі за змістом композиції. У його палітрі по-новому звучать барви. Він уміло винаходить нові пластичні ходи. В кінцевому результаті його картини хвилюють глядача».

Погоджуючись з оцінкою професором О. Лопуховим творів В. Пузиркова героїчної тематики, наголосимо, що Віктор Григорович уміє також через конкретний факт розкрити сутність історичного чи суспільного явища, узагальнити прикмети епохи, виявити гаму

почуттів людини, яка, опинившись у складних, екстремальних ситуаціях, зберегла свою гідність. Саме завдяки цьому живописець В. Пузирков виділяється як творча особистість серед майстрів української живописної школи повоєнного часу.

В. Пузиркову як педагогу і митцеві, одному з патріархів української художньої школи належить велика заслуга в утвердженні та розвитку тематичної картини, наданні їй глибокої соціальної значущості. Ця філософська концепція чи не вперше в українському мистецтві виявилася вже у його дипломній роботі «Нескорені» і особливо в картині «Чорноморці», які стали своєрідним орієнтиром для наступних поколінь художників. У цих творах, а також у наступних — «Вистояли» (1963), «Солдати» (1972), «У землянці» (1975), «Вони воювали за Батьківщину» (1977) та інших з їхнім сильним емоційним впливом, історичною правдивістю було порушено важливі морально-етичні проблеми особистості, світоглядної чистоти під час найжорстокішої війни за всі часи.

Суворість воєнного часу, безперечно, наклала відбиток на характер і творчий почерк художника. Митець інколи буває категоричним у своїх судженнях. Але ця категоричність зумовлюється передусім непримиренністю до художньої фальші, поверхового ставлення до творчості, особливо коли йдеться про проблеми втілення людської індивідуальності у мистецтві, взаємозв'язку з історичним тлом, конкретним часом. Він непримиримий як людина, як майстер і педагог, коли художники «ковзають по поверхні», ухиляючись від вирішення глибоких соціальних проблем.

Один із колишніх вихованців В. Г. Пузиркова, тепер викладач живописного факультету О. Васильєв зауважує: «Певна річ, завжди існує дистанція між професором і студентом. Але у В. Г. Пузиркова ця дистанція виявляється не в погляді зверху. Треба бути присутнім у той момент, коли він розповідає про персонажі картини, постановки чи дипломної роботи. Навчальна майстерня тоді на якийсь час перетворюється у театральну сцену, на якій професор живопису з майстерністю актора зображує в усіх деталях голоси чи рухи героїв композиції. А коли мова заходить про фарби, розмова може розтягнутися надовго...».

Високий професіоналізм, глибина розкриття правди, людської особистості, її ролі в історії — ось, на щире переконання професора В. Пузиркова, ті витоки, що мають наповнювати творчість кожного художника. Знайомлячись з великим творчим доробком В. Пузиркова, незмінно відчуваєш рельєфність образів, а головне — переконуєшся, що його як людину і художника приваблюють неординарні, вольові, сильні характери та особистості. Це виявляється не тільки у творах на теми Великої Вітчизняної війни. Ще на початку свого творчого шляху він звернувся до образів великих українців Т. Г. Шевченка, Лесі Українки та інших, щоб відтворити велич їхнього духу, непроминуше значення їхньої творчості.

Хоч би в якій життєвій ситуації зображувалися його герої, вони завжди зберігають людську гідність, силу духу. Це стосується і картин «Відважні» (1961), «Путина» (1976), «Регата» (1980) та інших. У них майстер намагається передати романтику нелегкої праці, силу і волю людей, прагнення подолати морську стихію, взяти гору над ситуацією.

Характерною особливістю В. Пузиркова як художника є вміння знаходити конкретні життєві образи, що відповідають духу часу, не повторюючи надокучливих типажів. Виразно запам'ятовуються, зокрема, і худорлявий солдат, що прикурює цигарку на холодному поривчастому вітрі у творі «Патруль», і рішучі та мужні моряки в картині «Чорноморці», і солдат у композиції «Вони воювали за Батьківщину», і дівчина-підпільниця у полотні «Київ. 1942 рік».

В. Пузиркова, визнаного майстра сюжетної картини, характеризує широкий творчий діапазон. Він знаний також як чудовий мариніст. Багато хто з прихильників його таланту щиро переконаний, що він — бувалий моряк. Такого висновку можна дійти, коли знайомишся з уже згадуваними тематичними картинами «Нескорені», «Чорноморці» і, особливо, — з морськими пейзажами «Прибій» (1952), «Тиша» (1953), «Свіжий вітер» (1978),

«Регата» (1980) та ін. Проте Віктор Григорович — колишній піхотинець. І це ще раз підтверджує силу професійної майстерності художника, його потужної творчої уяви.

Морські пейзажі вражають колористичним багатством, експресивною напруженою ритмікою. Силою творчої уяви художник настільки переконливо й зворушливо передає у своїх полотнах поезію моря, що інколи й справді здається, що він усе життя провів серед морської стихії і досконало вивчив усі її таїнства, могутню силу, постійну мінливість, забарвлення морських просторів.

Притягальна сила морської стихії, любов до моря лишались сталою звабою для художника до останніх років життя. Ані вік, ні визнання та численні творчі досягнення, ані домашній затишок не зупиняють митця. Вже у солідному віці він у складі творчої групи українських художників побував на Крайній Півночі. Не одне покоління художників при-ваблявала романтика «дикої» Півночі.

Ніби грізна, неприступна і вічна незвідана загадковість, жила вона в уяві кожного, хто намагався зрозуміти її, пізнати природу цього незвичайного краю. Саме таким — величним і грізним, сповненим суворі, самобутньої первозданної краси — постає цей північний край у мажорній, повній оптимізму й захоплення серії пейзажів, присвячених цій темі.

Переконаний, що уважніше ознайомлення глядачів і колег з картинами, написаними В. Г. Пузирковим за більш як 50 років творчого шляху, і особливо з циклами пейзажів, присвячених Україні і Росії, відкриє ще одну чудову сторінку творчості цього художника, виявить нову грань його особистості, зокрема як тонкого лірика при всій його зовнішній суворості.

Багаторічна спільна робота, часом гострі дискусії з художником про долю мистецтва переконали мене в тому, що В. Пузирков, при всій зовні суворій недоступності, насправді — задушевний лірик, делікатна й спостережлива людина. Він любить природу, море, квіти. Я неодноразово чув про його захоплення творчістю О. Пушкіна, Ю. Лермонтова. І все це сповна виявляється в його багатьох пейзажних циклах. Природа в них постає у всій своїй споконвічній красі. Непідробним ліризмом, душевною теплотою, любов'ю до рідної землі позначені його твори пейзажного циклу «Конча-Заспа». Викликають особливу гаму почуттів своєрідно одухотворені краєвиди природи («Останні промені», «Кінь біля стайні», «Осіnnий пейзаж з конем», «Після дощу», «Вечір на озері», «Осіння дорога», «Іде сніг» тощо).

Роль і значення мистецтва В. Пузиркова для нашого сучасника важко переоцінити. У своїй творчості художник намагається відтворити свою епоху, її біль і світлі сторони. Він бажає, щоб нові, наступні покоління пройшли з ним разом важкими дорогами, відчували трагедії та радощі його покоління, прагне повідати, чим жило це покоління в грізні історичні часи. Сьогодні стискається серце, коли подумаєш: «А яким було би наше майбутнє, якби люди 40-х років ХХ століття нерідко ціною свого життя не вистояли, не проявили такої стійкості і героїзму в суворі роки Другої світової війни?».

Цінувати мир у світі, любити свою землю, пам'ятати, якою ціною була завойована свобода поколіннями нової формації ХХ століття — ось до чого закликає творчість художника В. Г. Пузиркова. Як митець і педагог він зробив вагомий внесок у розвиток українського та світового образотворчого мистецтва. Його твори відіграли помітну роль у становленні та розвитку української класичної школи. І сьогодні, коли «ринкова» економіка калічить душі багатьох талановитих майстрів молодшого покоління, змушуючи їх пристосовуватися до моди, маєстро В. Г. Пузирков з гіркотою часто повторює: «Мода — явище тимчасове, а справжнє мистецтво — вічне!».

Мистецтво радянського періоду є унікальною сторінкою в системі світових духовних надбань, яка з достатньою глибиною ще не розкрита сучасним мистецтвознавством. Якщо узагальнити основні риси культури цієї доби, то можна упевнено окреслити її головні принципи — у ній чітко і цілеспрямовано проступають соціальні функції

(формування моральної атмосфери суспільства), чого ми практично не бачимо у мистецтві й культурі нині.

Культура і мистецтво народів колишнього Радянського Союзу розвивались у надзвичайно трагічних і складних соціально-історичних умовах. Парадокс радянської системи полягав у тому, що, з одного боку, вона немало робила для розвитку культури — як матеріально, так і морально заохочувала митців, а з іншого — значну частину інакодумної інтелігенції жорстоко переслідували, мордували у концтаборах.

Отож лишається загадкою феномен великої культури ХХ ст. радянського періоду, коли за таких жорстоких умов переслідування і партійної цензури все ж з'являлися справжні шедеври світового значення, які вражали глибиною людяності, щирістю, високою професійною культурою і патріотичним звучанням.

Перш ніж торкнутися творчого доробку видатного майстра живопису Віктора Пузиркова, спробуємо з'ясувати, яка мистецька школа і які майстри впливали на формування його світогляду, на його живописну манеру. Передусім у його творчості простежується вплив реалістичних традицій російської і української класичної живописної школи другої половини ХІХ ст. Крім того, значний вплив справили такі видатні українські митці і педагоги пізнішого часу, як М. Панін — учень І. Рєпіна, Ф. Кричевський, О. Фомін, К. Єлева, О. Шовкуненко (керівник майстерні), а також представник російської реалістичної школи С. Герасимов.

Народний художник України і СРСР, лауреат Державних премій СРСР та Національної премії України ім. Тараса Шевченка, професор Академії образотворчого мистецтва і архітектури, В. Г. Пузирков свій шлях у мистецтві обрав ще в юнацькі роки. 1936 року, на посмертній виставці великого І. Рєпіна у залах Третьяковської галереї в Москві він дав собі клятву, що у своїй творчості буде вірний принципам правди. І цих принципів він дотримувався незмінно, незважаючи на всі негаразди, котрі часто траплялися на його життєвому шляху.

Він увійшов у велике мистецтво стрімко і впевнено. Одразу заявив про себе як майстер психологічного розкриття сюжету. Після Всесоюзної художньої виставки 1947 року у Москві картина «Чорноморці» одразу стала популярною, репродукувалася в численних періодичних виданнях, підручниках для шкіл, поширювалася в усіх республіках колишнього Радянського Союзу. Вона справила неабиякий вплив на творчість кількох поколінь українських художників, котрі зверталися до теми Великої Вітчизняної війни.

Віктор Пузирков створив мистецький літопис історії покоління воєнного та повоєнного часу. У 1949 році художник написав монументальне полотно «Й. Сталін на крейсері «Молотов»» (ДТГ). У цьому високопрофесійному творі втілено щире захоплення вчорашнього солдата В. Пузиркова апофеозом Перемоги.

Тема Великої Вітчизняної війни протягом багатьох років домінувала у його творчості. Бажання зафіксувати час суворих випробувань у проявах героїчних і буденних стало настійною потребою художника. У живописних полотнах В. Пузиркова знайшли відображення прикметні риси радянського мистецтва 1950–1970-х. Головні з-поміж них — гострота психологічних характеристик, уміння тонко й переконливо передати внутрішній світ людини, її почуття. У найкращих своїх творах митець домагався такого звучання обраних для розробки сюжетів, які й сьогодні захоплюють глибиною змісту, образною силою. Художник надзвичайно майстерно відобразив нечуваний масовий героїзм і самовідданість, яких не знала історія. Його мистецтво, подібно до набату, закликало до дії в часи найтяжчих випробувань.

Його полотна — картини «Нескорені», «Чорноморці», «Вистояли», «Безсмертя», «Солдати (Побратими)», «Вони воювали за Батьківщину» — позначені історичною правдою, динамізмом пластики та композиційних вирішень, експресивністю живописної манери, глибоким психологізмом образів. Художник сам пройшов шляхами війни, був тяжко

поранений, тому спогади колишніх подій, реальність героїчних персонажів жили у свідомості колишнього воїна — він вважав себе зобов'язаним втілити у своїх творах образи бойових побратимів, їхні героїчні подвиги.

Більшості картин В. Пузиркова на теми війни притаманна напружена ритміка, часом доведена до високого драматичного звучання, а смисловим акцентом часто є море. Наприклад, у полотні «Безсмертя» море написано в синьо-чорній гамі, що передає гнітючий холодний настрій. Такі ж мотиви й емоції бачимо в картині «Відважні», де художник зобразив шторм на морі, його неспокій і водночас бентежну принадність.

Віктора Пузиркова як людину і митця завжди приваблювали сильні, вольові особистості. Тож не випадково і портретний живопис був важливою й вагомою сторінкою його творчості. У цьому жанрі він досяг високої майстерності зображення як портретованих, так і загального тла й деталей, якими відтіняв моделі. З-поміж портретів, написаних ним, є героїчні, ліричні, романтичні.

Несподіваними є портрети посла Канади в Україні Кристофера Вестдала (1997) та портрет Юрія Манійчука (1997). Психологічний стан цих портретів зовсім різний. Посол Канади зображений в офіційному чорному костюмі, під час вирішення якогось питання. Художнику вдалося передати вміння переконливо доводити свою думку невидимому співрозмовнику. Погляд розумний і доброзичливий. Перед нами, безумовно, освічена, державна, розумна і стримана людина. Митець підкреслює його чутливі, майже музикальні пальці. М'які риси обличчя, високе чоло. Художнику імпонує ця людина.

Юрій Манійчук зображений у контрастних, майже чистих яскравих жовто-червоних тонах. Перед нами молодий, фізично привабливий, вольовий, незалежний у своїх поглядах чоловік. Невимушена поза. Він ледь саркастично посміхається. Особливості внутрішнього стану свого героя митець підкреслює не тільки його позою, але дуже майстерно виписаними деталями. Повна протилежність попередньому портрету.

Є в доробку митця декілька портретів, які написані в романтичній манері. Це, безумовно, «Поетеса. Центральна частина триптиху “Леся Українка”» (1981) та «Портрет дружини» (1994). Поетеса зображена на тлі морського прибою. Подих природи, душевну чистоту, поетичну замріяність художник передає чіткою лінією силуету постаті, хвилюючим контрастом добре випсаного строгого темного костюму і рожевої блузки. Ледь помітна відстороненість погляду, ніжна замріяність, жіноча цнотливість і водночас внутрішня моральна твердість, душевна чистота і ясність розуму — все це прочитується в портреті.

Художник ілюструє цим портретом знаменитий вислів поетеси-жінки:

«Ні! Я жива! Я буду вічно жити!

Я в серці маю те, що не вмирає...».

Образ обожнюваної жінки постає перед глядачем у «Портреті дружини» (1994). Перед нами красива і напрочуд ніжна, тремтлива жінка. Така жінка, яку оспівував в своїх творах О. Пушкін, Л. Толстой, І. Тургенев. Вишукане співзвуччя кольорів блакитного та тепло-коричневого. Коричнева шаль перегукується з кольором волосся жінки, створює гармонійний акорд в картині. Ретельно виписаний рюш блузи, який підкреслює одухотвореність образу. Таке враження, що митець зобразив не тільки свою кохану жінку, а й самого себе в ній.

Одним із найкращих творів митця є «Автопортрет» (1990). Перед нами, безумовно, обдарована й освічена людина. Постать портретованого — горда, невимущена. Автор вдався до контрастного поєднання кольорів вбрання — сілупчо-білої сорочки та теракотового пуловера, підкресливши цим артистизм моделі: енергійне обличчя, велике, світле чоло філософа і безкомпромісного художника, гострий, мудрий вираз блакитних очей. Пензель та рука на полотні висвітлені тією ж тональністю, що й обличчя. Портрет написано в найкращих традиціях класичного світового малярства. Він певною мірою нагадує портрети великих іспанських майстрів.

Портретний доробок митця переконливо характеризує Пузиркова як великого майстра, філософа і психолога. Для розкриття задуманого ним образу художник використовує усі живописні прийоми: від архітектурно-композиційних рішень до філігранної обробки деталей.

Необхідно згадати ще одну грань мистецького доробку В. Пузиркова — це натюрморти з квітами. В цих натюрмортах майстер наче вдосконалює свої колористичні пошуки. Треба відзначити, що художник дуже прихильний до королівських квітів — троянди, півонії, бузку. Це і «Натюрморт з дзеркалом» (1948), в якому зелено-коричневі тони використані як фонові, з ними контрастують білі та рожеві майстерно виписані півонії. Того ж 1948 року написані троянди, гарячі, рожево-жовті на біло-голубому фоні. Але в 1978 році раптом з'являється «Осінній натюрморт», домінантою в якому є скромні і цнотливі ромашки, причому весь натюрморт написаний у світлих тонах. Щось змінилось у світогляді митця. Від цього натюрмарту віє затишком, душевним комфортом. У 1988 році з'являється ціла серія натюрмортів з трояндами, півоніями, бузком. Колористичне вирішення в цих роботах — досконале. А натюрморт, написаний 1992 року, «Троянди», — просто неперевершений. Сильне колористичне звучання, майстерне володіння малюнком — троянди неначе живі, щойно зрізані і поставлені в кришталеву вазу. Від цього натюрмарту віє не просто дивовижною красою, але й якоюсь силою і майже «бетховенівським» звучанням.

У 1988 році у зв'язку із 70-річчям художника та організацією його персональної виставки перший його біограф — мистецтвознавець і художній критик Зіновій Фогель у журналі «Образотворче мистецтво» опублікував статтю про його творчість під інтригуючою назвою «Таємниця природи». Минуло вже чимало років, але усі, хто потім звертався і публікував статті про В. Пузиркова, не звернули уваги, що ж таки мав на увазі З. Фогель — «про таємницю» його тільки людської природи, чи і якісь утаємничені нюанси його творчості. Мабуть, і те, й інше. Одна з перших загадковостей полягає у тому, що В. Пузирков народився і прожив юнацькі роки на історичній землі Запорізької вольниці (Дніпропетровщині) з її героїчною і трагічною історією та безкрайними степами, і ніколи до 13 років не бачив моря, а в роки Великої Вітчизняної війни, на яку в перші ж дні подався добровольцем і служив та воював кавалеристом, а не в морському флоті, як у цьому переконані всі, хто хоч раз бачив морські картини В. Пузиркова; він обрав своєю творчою стихією море з його вічним неспокоєм та глибинними тайнами. Його вабила вічна боротьба людини з морською стихією та самотнім у морський безодні вітрильником.

Уважно вивчаючи творчий шлях В. Пузиркова, слід зазначити, що дослідники його творчості раніше не помічали, як на межі 1970–1980-х відбулися різкі зміни в живописній манері митця. З'являються натюрморти, пронизані теплом і любов'ю, цикли пейзажів, присвячених просторам України та середньої смуги Росії. Природа в його полотнах постає у первозданній красі. Душевною теплою наповнені пейзажі циклу «Конча-Заспа», пейзажі російської природи.

У більшості творів В. Пузирков використовує принцип кольорових зон. Усі ці художні прийоми створюють враження гармонії, радості.

Взагалі, якщо простежити в хронологічному порядку творчість В. Пузиркова, то, вочевидь, нам відкриваються деякі «замасковані душевні» катаклізми художника.

До кінця 1970-х та на початку 1980-х море у в етапних картинах художника тривожне, похмуре, загрозливе, навіть із нотками безвиході і трагічності. Виняток із цього періоду складає хіба що пейзаж «Поблизу Кримських берегів» (1952). Але вже на межі 1970–1980-х у творчості В. Пузиркова, в його світосприйманні відбуваються зміни. Змінюється його палітра, море сяє веселкою радісних кольорів, світлішає тональність його картин на тему моря. Морські простори стають героями його картин, але тепер із теплішим і мажорним настроєм.

Особливо характерною є його картина «Сріблястий прибій» (1978). Світлий і радісний морський пейзаж висвітлений променями ранкового сонця. Гармонія душі художника передана в пейзажі тонкими світло-тіньовими переходами, врівноваженою композицією, ніжною палітрою колірної гами.

У ці ж роки створено картину «Свіжий вітер» (1978), в якій відчувається вплив імпресіоніста Клода Моне («Скеля в Бель-Іль»). Як і в Клода Моне, картина В. Пузиркова — це образ єдиного безмежного моря. Небосхилу відведена на полотні лише одна невелика смуга вгорі картини. Бентежна зустріч моря, вітру, сонця і скель складають виразний сюжет картини. Захоплення митця і його єдність зі стихією відчувається з першого погляду.

Зовсім інакше сприймається його морський пейзаж «Поблизу Північних берегів» (1987). Тривожне море, грозовий небосхил, освітлений променями сонця, кам'яний острів і, як билинка, майже за горизонтом біліє одиноке вітрило. Картина, на наш погляд, алегорична. Згадуються рядки з поезії Цейліца, в перекладі М. Ю. Лермонтова:

По синим волнам океана
Лишь звезды блеснут в небесах
Корабль одинокий несется
Несется на всех парусах.

Творча душа поета-художника не знає і не шукає спокою, а ширяє по безмежному морю життя. Картина зачаровує і спонукає до особистих роздумів. Таке враження на глядача справляє ледь помітний на полотні вітрильник — тоненька біла смужка, але який психологічний ефект!

Завершуючи ці коротенькі нотатки про творчість Віктора Григоровича Пузиркова, із щемливим жалем згадуємо, що ми вже не зустрінемо у навчальних живописних майстернях, у коридорах чи в залах музею Академії його худорлявої, динамічної постаті, не почувемо голосу професора, видатного митця, життя якого віддане до останнього подиху мистецтву і своїм учням. У стінах Академії постійно, найчастіше спонтанно, виникали суперечки, обговорювались болючі проблеми нашого буття та долі нашої художньої школи, і в запальних та щирих розмовах і роздумах був увесь В. Пузирков — чесний, відкритий, безкомпромісний. У розмовах він завжди згадував про своїх учнів: він жив їхнім життям і ставився до кожного з них чуйно і з батьківською турботою.

На перший погляд, ці риси митця як людини начебто не узгоджуються з його зовнішньою суворістю, але то була лише захисна «маска» від часом жорстокої буденщини людини з добрим серцем, ніжною і чистою душею. На жаль, таланти Віктора Григоровича Пузиркова, хоча він і був найтитолованішим серед своїх колег, його вагомих внесок як митця і педагога в розбудову нашої культури так і не був належно оцінений його сучасниками.

Тепер ми усвідомлюємо, що його мистецька спадщина та його діяльність як педагога ще не осмислені і достатньо не вивчені. Отож, нам, сучасникам цього видатного маестро, Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури, Міністерству культури і мистецтв України, Національній Спілці художників України треба розпочати підготовку до видання фундаментальної монографії, де були б всебічно досліджені життєвий шлях, мистецька спадщина, педагогічна та громадська діяльність цієї неординарної та надзвичайно талановитої особистості ХХ століття.

Анотація. У статті досліджується творчий шлях народного художника України, народного художника СРСР, лауреата Державних премій СРСР та УРСР, професора Академії образотворчого мистецтва і архітектури В. Г. Пузирькова. У значному доробку художника особливу увагу звернуто на його сюжетні картини воєнної тематики і повоєнного часу, морські пейзажі, портретний живопис, натюрморти з квітами.

Ключові слова: В. Г. Пузирьков, соцреалізм, сюжетна картина, портрет, натюрморт, мариністика.

Аннотация. В статье исследуется творческий путь народного художника Украины, народного художника СССР, лауреата Государственных премий СССР и УССР, профессора Академии изобразительного искусства и архитектуры В. Г. Пузырькова. В значительном творческом наследии художника особое внимание уделено сюжетным картинам военной тематики и послевоенного времени, морским пейзажам, портретной живописи, натюрмортам с цветами.

Ключевые слова: В. Г. Пузырьков, соцреализм, сюжетная картина, портрет, натюрморт, маринистика.

Summary. The article researches legacy of Victor Puzyrkov, People's Artist of Ukraine, People's Artist of USSR, USSR and Ukrainian SSR prize-winner, Prof. of the National Academy of Fine Arts and Architecture. In the substantial artist's oeuvre the particular attention is being paid to the war-themed and post-war era paintings, seascapes, portraits still life with flowers.

Keywords: Victor Puzyrkov, socialist realism, war-themed painting, seascape, portrait, still life.